

Sínen a hajó – A bécsi Városi Könyvtár Főkönyvtárának új épülete

A kilencvenes évek közepén foglalkozott először Bécs vezetése egy új könyvtárápület megteremtésével. Több lehetséges színhely közül a Gürtelre, pontosabban annak egyik részére, az Urban-Loritz-Platz-ra esett a választás.

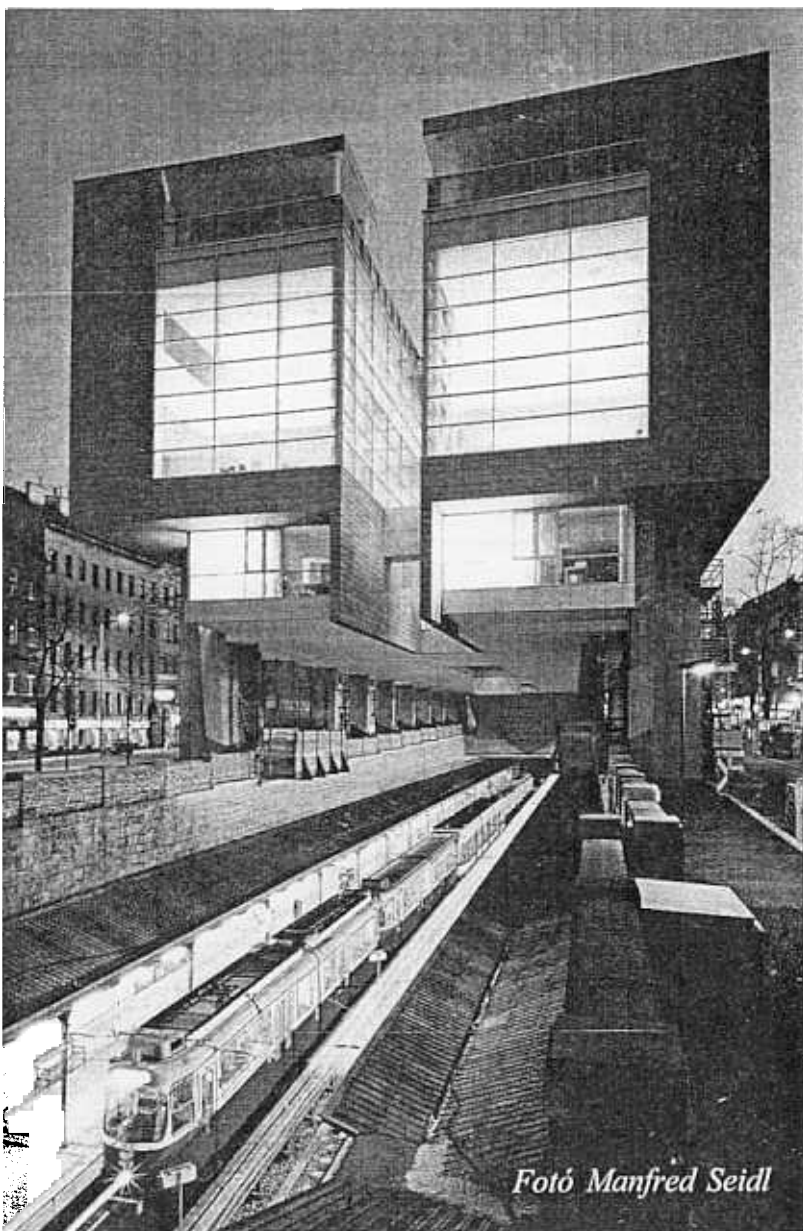
Az új könyvtárápület környezete

Bécs városképét napjainkig két körgyűrű uralja: az elegáns első kerületet határoló Ringstraße („a Ring”), és az azt körülfogó, a külső negyedek egykori határát jelölő Gürtel, amely 1890-ig a város határát is képezte. A Gürtelen az 1800-as években pompás házak épültek, a legkiemelkedőbb alkotást az Otto Wagner által tervezett, ma műemléki felügyelet alatt álló Stadtbahn (a metró „elődje”) és annak gyönyörű megállóit jelentik. Napjainkban a Gürtel a város egyik problémás részének számít. Háromsávú autópályát szeli át, amin naponta hozzávetőleg százezer autó halad keresztül. A közlekedési lavina, az azzal járó zaj és piszok következményeként üzletek zártak be vagy költöztek más helyre, a lakosság egy része más lakóhelyet választott. Az új lakók többnyire törökök vagy menekültek az egykori Jugoszlávia területéről. Számos egykori üzlethezesség fölött estéknként vörös lámpa gyullad ki. A zöld felület kicsi, a lakások színvonala alacsony, a külföldiek aránya magas.

A város vezetésében a 90-es években érett meg az elhatározás a városrész revitalizációjára. Ehhez az Európai Unió támogatása is társult.

A Gürtel-Plus-projekt 1995-ben több mint 400 millió schilling anyagi támogatással indult. Ezzel a környék az érdeklődés középpontjába került.

Így esett a választás az új könyvtárápület helyéül az Urban-Loritz-Platz-ra, a Gürtel forgalmas terére. A tér a város közlekedésének egyik fontos csomópontja. Északi oldalán metróállomás található, két villamosvonal végállomása van itt, és további két villamosvonal keresztezi egymást ezen a helyen. A mérések szerint hozzávetőleg hetvenezer ember fordul meg itt naponta.

Fotó Manfred Seidl

A környéken hamarosan további két nagy projekt kezdődik: Bécs egyik nagyforgalmú pályaudvara, a Westbahnhof átépítése, valamint a közelben álló, jelenleg tízezer ember befogadására alkalmas Stadthalle bővítése egy zenés színházzal. Ezek megvalósulásával a negyed remélhetőleg a kultúra és a szórakozás egyik jelentős központjává válik.

Elképzelések a létesítendő épületről

A Városháza tizenharmadik ügyosztálya (*képzés, ifjúság, információ és sport*) elkészítette a könyvtár szervezeti felépítésének koncepcióját, amely szerint moduláris tereknek kell a könyvtár heterogén feladatait szolgálniuk.

- A könyvtár épületének egyaránt meg kell felelnie kommunikációs centrumként és az elmélyült kutatás színhelyeként.

- A konvencionális könyvtárhasználati szokások kielégítésén túl gondoskodni kell interaktív számítógépes munkahelyek kialakításáról, multifunkcionális rendezvényterekről, szemináriumi termekről, valamint kávézóról vagy „olvasókertről”.

- Az új könyvtárépületben helyet kell biztosítani egyrészt a központi feladat ellátásához szükséges irodáknak, másrészt a médiumok, dokumentumok átvételének és szétosztásának.

- Figyelembe kell venni az állomány jelenlegi nagyságát és a várható növekedést, amely az előrejelzések szerint a digitalizált dokumentumok irányába tolódik el.

- Megfelelő logisztikai rendszert kell kialakítani.

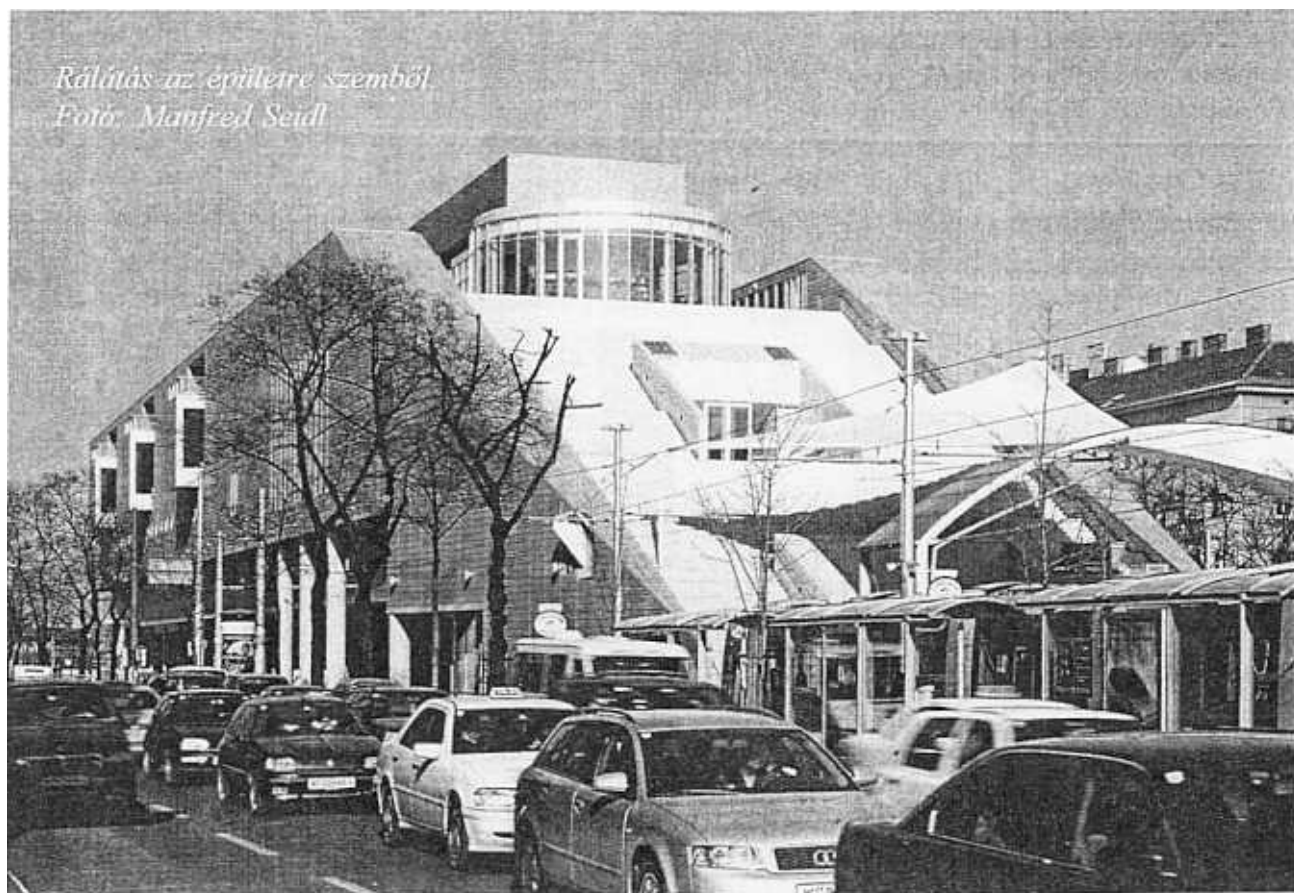
A tervpályázat elsősorban német nyelvterületen váltott ki nagy érdeklődést, 121 pályázat érkezett a határidőig, 1998 októberéig.

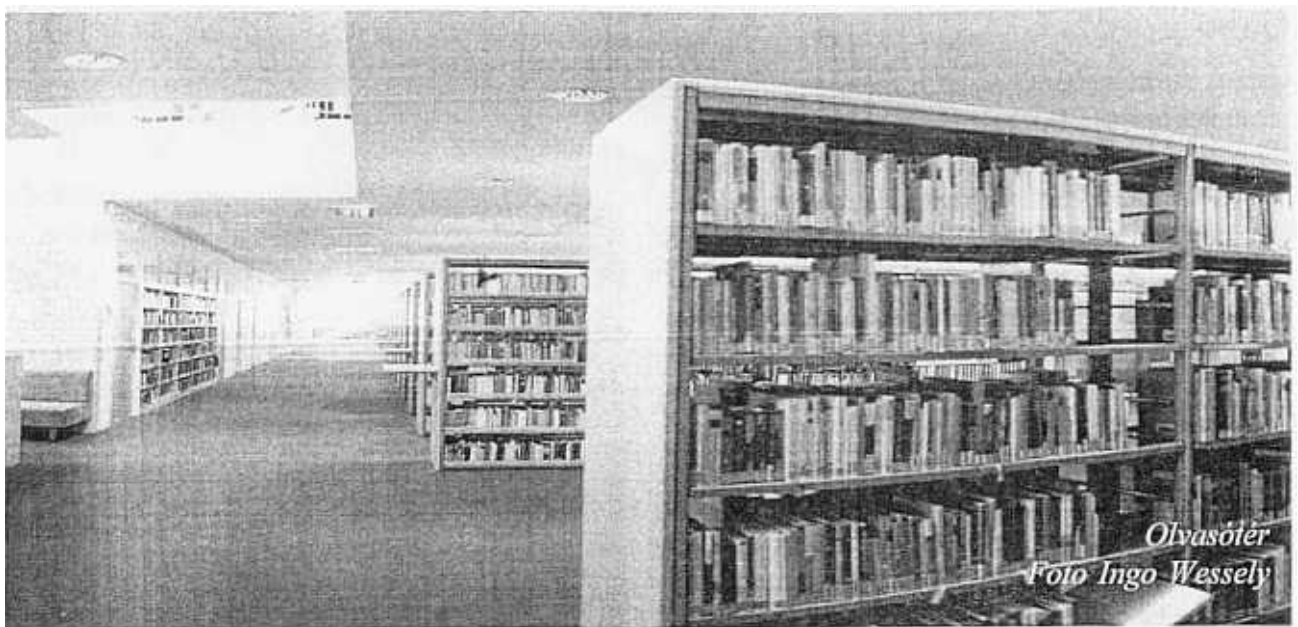
A pályázatok elbírálására hivatott zsűriben helyet kapott a Városi Könyvtárak (*Städtische Büchereien*) vezetője, *Alfred Pfoser*, valamint szavazati jog nélkül kifejthette véleményét a könyvtártudomány képviselője, *Wolfram Hennig* is. 1999. január 15-én mutatták be a nyertes pályaművet, *Ernst Mayr* bécsi építész tervét. Az épület átadásának időpontját ekkor 2001 őszére tűzték ki.

A könyvtárépület – kívülről

A 150 méter hosszú, 26,5 méter széles, háromemeletes épület mint egy óriási hajó lebeg a metró fölött. Az eredeti – és védett –, *Otto Wagner* tervezte megálló változatlan maradt.

Ernst Mayr modellje a „lépcsőkönyvtár”. A nagyméretű, nyitott lépcső az Urban-Loritz-Platzról, a metró kijáratától két szinten át a könyvtár bejáratához, tovább haladva a tetőteraszra, a rotunda formájú könyvtári kávézóhoz (*Biblio-*

thekscafé) vezet. Nyáron kötetlen városi találkozóhelyként is működhet. Kapcsolatot teremt a város és a könyvtár között, a tetőterasz lehetőséget nyújt a nyugodt olvasgatásra, kiállításokhoz kínál szabad teret. Ez a megjelenés különös karaktert kölcsönöz az építménynek. A hangos Gürtel felőli homlokzatok csaknem teljesen zártak, miközben a metró Burgasse-Stadthalle megállójának nyitott üregén át szabad rálátás nyílik mind a metró-megállóra, mind a Gürtelre.

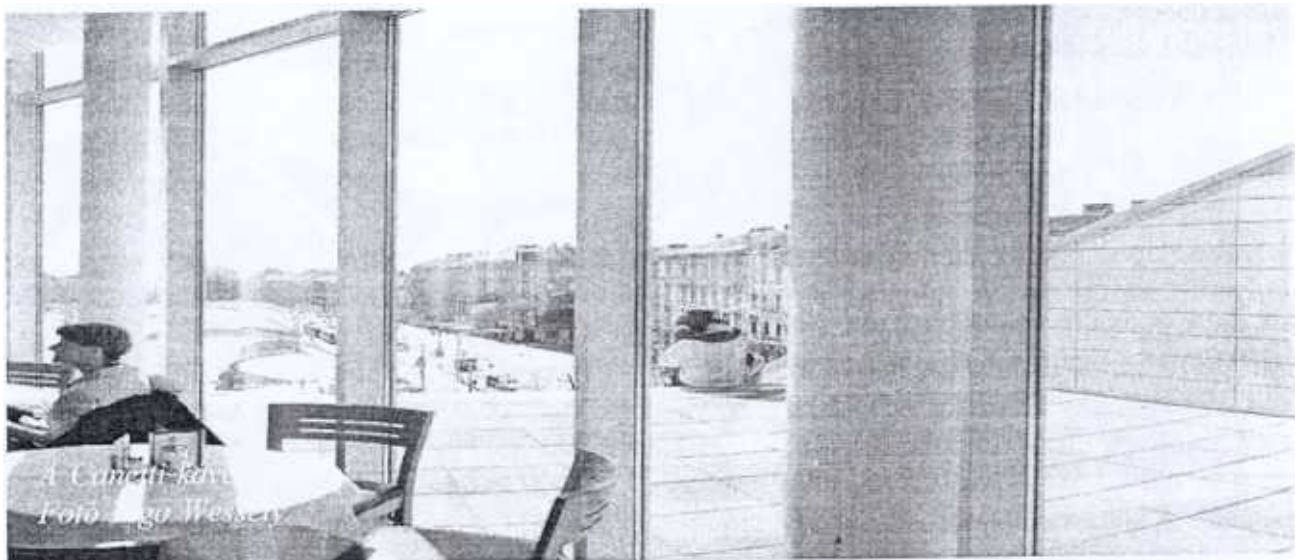
A nyugodt belső terek természetes világítását a részben üveggel borított tető és az épület tengelyén áttört két világítóudvaron beáramló fény biztosítja. A könyvtár a Gürtel felőli oldalon egyszerű kerámiaborítást kapott, az északi oldalon az üveg dominál. Ez utat enged a természetes fénynek, s ugyanakkor szép látványt nyújt a kitekintőnek a várost övező dombok és a Bécsi erdő folyton változó képe.

A belső terek kialakítása

A könyvtárépület a metróval közvetlen liftösszeköttetésben áll. A két szinten egyenként kétezer négyzetméteres könyvtári zónát három lift és három lépcső kapcsolja össze.

A könyvtár állományát hat nagy egységre (*College*) osztották, az egyes egységek saját tájékoztató pontot kaptak, ahol az állományban fellelhető dokumentumokról kaphat felvilágosítást az érdeklődő. Ezeket a pontokat a lépcsők mellett helyezték el, mellettük áll az olvasókat szolgáló másológép.

A második emeleten a bejárati csarnok kisebb kiállítások és tájékoztató rendezvények megtartására is alkalmas. Itt kapott helyet a ruhatar, és innen nyílnak a szociális helyiségek. A kölcsönzési pont és a folyóiratolvasó is a fogadó térben kapott helyet. Ezen a szinten három Coll-

ege-t helyeztek el. További három College a harmadik emeletre került, ahol az internetgaléria húsz számítógéppel áll a használók rendelkezésére. A feltétel: érvényes olvasójegy. A rendezvényterem kétszáz személy befogadására alkalmas.

A terek berendezése rendkívül egyszerű és funkcionális. Az egyes College-ekben vannak munkahelyek, amelyekben biztosított a teljes nyugalom, és vannak olyanok, amelyek az aktív együttműködést szolgálják. Lehet kényelmes fotelokban olvasgatni, vagy olvasósarkokban disputálni. Összesen hetvennyolc számítógépes munkahelyet, harminchét OPAC-helyet, negyven audio- és videohasználati helyet alakítottak ki.

Az első emeleten található raktár nyolcvanezer kötet könyv kompakt tárolására alkalmas.

A berendezés

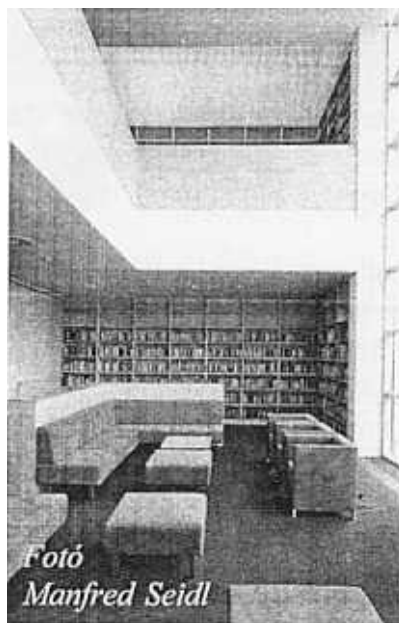
A dupla padlót – a két réteg között bújnak meg a gépek üzemeltetéséhez szükséges vezetékek – kék padlószőnyeg borítja. Ha fa, akkor juhar, legyen az falborítás, polctakaró vagy íróasztal. Az üveg és az alumínium kapott még jelentős szerepet.

A polcrendszer középmagas, jól elérhető, a nagy igénybevétel kiszolgálására fakeretes fém polcokból készült. Hogy valamennyi dokumentumtípus kényelmesen kezelhető legyen, számtalan apró kiegészítőt terveztek: újságtartó boxokat, video- és CD-támaszokat, cikk-cakk-állványokat, polcbetéteket. A polcokon nemcsak a dokumentumok kaptak helyet, alaprajzokat, tájékoztató ábrákat, az eligazodást segítő különféle információkat helyeztek el a homlokzaton. És hogy minden jól látható legyen, a polcokhoz külön világítási rendszert terveztek.

Műszaki felszereltség

A legfontosabb feladatok közé tartozott az épület fűtési, szellőztetési és klimatizálási rendszerének megtervezése, az optimális világítás kialakítása. Az elektromos és számítógéphálózat hozzávetőleg száz kilométernyi vezetéke a kettős padló között fut. A raktárba mozgatható polcrendszer került, a rendezvényterembe modern prezentációs eszközöket helyeztek.

A számítógépes hálózatot úgy alakították ki, hogy százötven olvasó és száz dolgozó használhassa. A házban két egymástól független hálózat működik. A könyvtár dolgozói és a könyvtári központ alkalmazottai egy belső hálózaton (*Citynet des*

Fotó
Manfred Seidl

Magistrates) dolgoznak, a számítógépes olvasói munkahelyek ettől független hálózaton (*Wiener Bildungsnetz*) működnek. Belső CD-ROM-szerver segítségével kilencven adathordozó érhető el.

Az állomány

A könyvtár nyitásának napján, 2003. április 8-án 240 ezer nyomtatott dokumentum (könyv, kotta, folyóirat) és 60 ezer elektronikus adathordozó (CD, CD-ROM, DVD, videó és hanglemez) képezte az állományt.

Csaknem minden szabadpolcon van, kb. öt százaléknyi került raktárba. Az állomány besorolását újraértékelték a hat College-nek megfelelően.

College 1: Irodalom és nyelv. Idegennyelvű könyvtár – nyelvek – szépirodalom – irodalomtudomány.

67 000 könyv, 4000 audio-vizuális média, folyóiratok.

College 2: Lokális – regionális – globális. Szabadidő, sport, lexikonok – országok, utazás – Bécs, Ausztria – kultúra, történelem.

38 600 könyv, 1500 audio-vizuális média, folyóiratok.

College 3: Álláspontok. Társadalom, politika, médiumok – jog – filozófia – pszichológia, pedagógia – egészség, orvostudomány – vallások, ezoterika – könyvtár nőknek és férfiaknak.

36 000 könyv, 2400 audio-vizuális média, folyóiratok.

College 4: KIRANGO, a gyermekbolygó. Artotheka – videó/DVD – hangoskönyv – CD-ROM – ismeretterjesztő irodalom – folyóiratok – képregények – elbeszélések – idegen nyelvű gyermekirodalom – kezdő olvasóknak – képekönnyvek.

32 000 dokumentum, ebből 4600 audiovizuális.

College 5: Művészeti tér. Színház, tánc, film – zene – művészet.

30 000 könyv, 8500 kotta, 24 000 CD, 10 000 hanglemez, 3500 videó és DVD, 300 CD-ROM.

College 6: Know-How. Természettudomány, matematika – technika – informatika & számítógép – foglalkozás & karrier – gazdaság.

21 000 könyv, 2000 audio-vizuális dokumentum.

Ezzel a rendszerrel hozzávetőleg ezernyolcszáz hierarchikus csoportot képeztek. A jelölés betűkombinációval történik, és a Büchereien Wien valamennyi könyvtárában egységesen bevezették. Így valósulhatott meg az egységes OPAC-felület is, ahol a könyvtártag a Büchereien Wien valamennyi könyvtárának állományában kereshet, előjegyezhet és hosszabbíthat.

A könyvtár újdonsága a transzponder-chippel ellátott állomány. A dokumentumokra ragasztott chip teszi lehetővé, hogy a könyvtárhasználók a bejáratnál felállított „önkölcsonzó” használata után magukkal vihessék a kiválasztott dokumentumokat.

A visszavételt az év végéig még a könyvtárosok végzik.

A könyvtárhasználók

A könyvtár korábbi helyén, a Skodagasséban átlagosan napi ezeröttszáz látogató fordult meg. Számítások szerint ez a szám ötezerre emelkedik.

A könyvtárhasználók hetven százaléka harminc év alatti, az állományalakításnál ezt figyelembe is vették. A multikulturális környék igényeit szem előtt tartva az állomány török, szerb és horvát nyelvű dokumentumokkal gazdagodott.

A könyvtár honlapja a német mellett angol, török, szerb és horvát nyelven olvasható (www.buechereien.wien.at).

Az első három hét folyamán naponta háromnégyezren látogatták a könyvtárat és 5081-en íratkoztak be, több mint százezer kölcsönzés történt.

A könyvtárosok

Mindahhoz, hogy ez megvalósulhasson, a korábbinál nagyobb személyzetre volt szükség. Hogy a költözködés, az új épület használatba vétele minél zökkenőmentesebb legyen, már az elmúlt év folyamán húsz új munkatársat vettek fel. Így sikerült a nyitás napjára minden technikai részlettel elkészülni.

A hét hat napján látogatható, hétfőtől péntekig 11 és 19, szombaton 10 és 14 óra között.

Igaz, hogy az építkezés az eredetileg kitűzött határidőt (két beszállítójának csődje miatt) jóval túllépte, a nyitás igazi tavaszi ünnepet jelentett. Olyan építménnyel gazdagodott Bécs, ami nemcsak a városképet szépíti, de jó erre a hajóra felszállni, és magunkról megfeledkezve élvezni az ott eltöltött órákat.

Orbán Anna

Irodalom:

• Büchereien Wien. Am Gürtel Hauptbücherei. Szerk. Abt. Öffentlichkeitsarbeit. Wien, Magistratabt. 13., 2003

• Jahresbericht 2002. Buechereien Wien. Szerk. Claudi, Karin. Wien, Buechereien Wien, 2003.

• Perspektiven. Neue Hauptbücherei am Gürtel. Szerk. Galeta, Gina. 2003. 1. sz.

• Wien live. Buechereien Wien. Szerk. Schneider, Helmut. Wien, Echo, 2003.

• www.buechereien.wien.at

• www.hobbies.privateweb.at/f.pascher/projekt.htm

Kokárda és Shamrock (lóhere)

Március 15. és március 17. Szent Patrik ünnepe Dublinban

Érdekes egybeesése történelmünknek, hogy az írekkel együtt, ugyanazon a héten ünnepeljük legnagyobb nemzeti ünnepünket. Az írek védőszentje, legnagyobb jelentőségű történelmi személyisége Szent Patrik, és ahol írek nagyobb számban élnek a földtekén (Anglia, USA, Ausztrália), ott általában több napon át tartó ünnepségsorozattal emlékeznek meg halála évfordulójáról. Életének történetét már a VII. században lejegyezte két armagh-i szerzetes.

Történelmi adatok erősítik meg, hogy már évszázadok óta ünnepek voltak ezen a napon, és a XIII. századból származó feljegyzések tanúsítják, hogy negyven szerzetes megismételte, Szt. Patrik lábnyomát követve, a hegyi zárándoklatot, amire azóta is minden évben sor kerül Dowpatrick közelében, a Slive Patrick-dombon, júniusban. A több napos zárándoklat szabadtéri